Socialförsäkringsutskottets betänkande

1980/81:24

om anslag till myndigheter inom socialförsäkringsområdet (prop. 1980/81:100)

Utskottet behandlar i detta betänkande de i proposition 1980/81:100, bilaga 8 (socialdepartementet) under litt. B. Allmän försäkring m. m. upptagna anslagen B 1–4, jämte motioner. I anslutning till behandlingen av punkt 2 har utskottet hållit en utfrågning med ledamöterna i försäkringsdomstolskommittén (S 1980:10).

1. **Försäkringsöverdomstolen.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkten B 1 (s. 47–48) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Försäkringsöverdomstolen* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 7 108 000 kr.

2. **Försäkringsrätter.** Regeringen har under punkten B 2 (s. 49–50) föreslagit riksdagen att till Försäkringsrätter för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 31 174 000 kr.

Motionerna

I motion 1980/81:248 av Anna-Greta Skantz m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att en ny försäkringsrätt inrättas i Malmö.

I motion 1980/81:298 av Sven Aspling m. fl. (s) hemställs

7. att riksdagen till Försäkringsrätter (socialdepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. ökat förslagsanslag av 34 174 000 kr.,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäkringsrätt i Malmö.

I motion 1980/81:428 av Sten Svensson (m) och Margaretha af Ugglas (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av kortare handläggningstider m. m. för personer som skadats under den allmänna värnpliktens fullgörande.

I motion 1980/81:1477 (motivering i motion 1980/81:1475) av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att resurser tillskapas så att arbetsskadeanmälda kan få besked inom tre månader i normalfallet.

I motion 1980/81:1492 (motivering i motion 1980/81:1489) av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp) hemställs att riksdagen uttalar att om någon ny avdelning av försäkringsdomstolen planeras skall den lokaliseras till Malmö.

Utskottet

Genom beslut vid 1977/78 års riksmöte (prop. 1977/78:20, SfU 1977/78:15, rskr 1977/78:113) infördes fr. o. m. den 1 januari 1979 en ny besvärsorganisation inom socialförsäkringen. Tre regionala försäkringsrätter, försäkringsrätten för Mellansverige, försäkringsrätten för Södra Sverige och försäkringsrätten för Norra Sverige, övertog de arbetsuppgifter som riksförsäkringsverkets besvärsavdelning och försäkringsrådet haft.

Försäkringsrätterna är domföra med tre yrkesdomare. Dessutom ingår två nämndemän vid prövning av vissa besvärsmål. Rätterna är organiserade i avdelningar. I försäkringsrätten för Mellansverige, som är lokaliserad till Haninge kommun, finns fem avdelningar, i försäkringsrätten för Södra Sverige, som är lokaliserad till Jönköpings kommun, finns fyra avdelningar och i försäkringsrätten för Norra Sverige, som är lokaliserad till Umeå kommun, finns två avdelningar. Utöver domarpersonal om 66 personer finns på försäkringsrätterna föredragande till ett sammanlagt antal av 30 och biträdande personal till ett sammanlagt antal av 46 personer.

Genom beslut i samband med föregående års budgetproposition anvisade riksdagen för budgetåret 1980/81 medel till personalförstärkningar vid försäkringsrätterna (prop. 1979/80:100, SfU 1979/80:13, rskr 1979/80:200). Försäkringsrätterna i Mellansverige och Norra Sverige fick medel för vardera tre domare, två föredragande och två biträden, samtliga utom ett biträde vid den senare rätten tillfällig personal. Försäkringsrätten för Södra Sverige erhöll medel för inrättande av en fjärde avdelning med fem domare, två föredragande och två biträden samt medel för tillfällig personal, motsvarande två domare, två föredragande och två biträden.

Försäkringsrätterna begär i årets budgetproposition förstärkning med fem dömande avdelningar, varav en vid försäkringsrätten för Norra Sverige och två vid vardera av de övriga försäkringsrätterna. Av den resultatanalys som försäkringsrätterna har redovisat för budgetåret 1979/80 framgår bl. a. att försäkringsrätterna inte har kunnat avgöra lika många mål som har kommit in under budgetåret och att antalet inte avgjorda mål uppgick till 19 874 den 1 juli 1980. Med hänsyn till målbalans och måltillströmning behövs därför enligt försäkringsrätterna kraftiga personalförstärkningar för att de redan alltför långa väntetiderna för allmänheten inte ytterligare skall förlängas.

I föreliggande budgetproposition anges att ärendetillströmningen till försäkringsrätterna har ökat sedan dessa började sin verksamhet år 1979 och att rätterna f. n. har mycket stora ärendebalanser. Föredragande departementschef hänvisar till riksdagens ovan nämnda beslut om medelsanvisning för personalförstärkning innevarande budgetår. Dessutom erinras om att försäkringsdomstolskommittén (S 1980:10) har tillsatts för att bl. a. utreda vilka administrativa och organisatoriska åtgärder som kan vidtas för att minska ärendebalanserna. Departementschefen räknar med att vissa förslag från kommittén skall kunna redovisas redan under våren 1981. I budgetpro-

positionen tillämpas inte huvudförslaget vid beräkning av anslaget till försäkringsrätterna men medel för nya tjänster anvisas inte.

I motion 248 återkommer Anna-Greta Skantz m. fl. till ett vid föregående års riksmöte framställt yrkande om att en ny försäkringsrätt bör inrättas i Malmö. Motionärerna menar, med hänvisning bl. a. till uppgifter om antalet inte avgjorda mål och målbalanser, att de åtgärder som vidtogs inför innevarande budgetår för att förstärka försäkringsrätternas organisation inte har gett någon effekt. Med nuvarande målbalanser kommer enligt motionärerna klagandenas väntetid att sträcka sig upp mot tre år. Detta betecknar motionärerna som mer än oacceptabelt med tanke på den betydelse de olika målen kan ha för de försäkrades försörjning. I motionen uppges att förhållandena är särskilt allvarliga beträffande arbetsskadeförsäkringsområdet eftersom rättspraxis inte utvecklas i den omfattning som är nödvändig för att försäkringskassorna skall kunna fatta sina beslut snabbare än vad som nu är fallet. Motionärerna hänvisar till att kammarrätterna för ett antal år sedan var i ungefär samma situation som nu försäkringsrätterna och att besluten då om inrättande av fler kammarrätter fick till följd att målbalanserna minskades till normala nivåer och att kammarrätternas personalresurser därefter kunde minskas. Den kraftiga ökningen av antalet mål till försäkringsrätten för Södra Sverige utgör enligt motionärerna tillräckliga skäl för att förlägga en ny försäkringsrätt till Malmö. Befolkningsunderlaget enbart i Skåne och Blekinge, ca 1 200 000 invånare, är tillräckligt för en försäkringsrätt. För en sådan lokalisering talar enligt motionärerna såväl närheten till juridiska fakulteten i Lund som att det finns unika resurser i Malmö-Lundområdet vilka säkerställer tillgången på kvalificerad medicinsk expertis inom nära nog samtliga specialiteter och ger förutsättningar för snabba utredningar.

Också motionärerna i motion 298, Sven Aspling m. fl., hänvisar till en från allmänhetens synpunkt oacceptabel väntetid på försäkringsrätternas avgöranden. I avvaktan på resultatet av försäkringsdomstolskommitténs arbete bör enligt motionärerna 3 milj. kr. anvisas för personalförstärkningar. Denna medelsförstärkning bör, framhåller motionärerna, vara tillfällig och utnyttjas så att några nya fasta tjänster och avdelningar inte inrättas. Enligt motionärernas mening bör man inom regeringskansliet ha en sådan planering vid utbyggnaden av de befintliga försäkringsrätterna att man bevarar möjligheten att föra samman en del av resurserna inom organisationen till en ny försäkringsrätt i Malmö. Regeringen bör återkomma med förslag härom vid nästa riksmöte, anför motionärerna.

I motion 1492 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. begärs ett uttalande om att om någon ny avdelning av försäkringsdomstol planeras så skall den lokaliseras till Malmö. I motionen tas en eventuell ny avdelning av försäkringsrätten för Södra Sverige som exempel på sådan statlig verksamhet som kan förläggas till Malmö.

I detta sammanhang behandlar utskottet också två motioner som gäller handläggningstiderna hos myndigheterna inom socialförsäkringsområdet. Motionärerna i motion 428, Sten Svensson och Margaretha af Ugglas, uppger att ärenden rörande ersättning för skador i samband med militärtjänst tar mycket lång tid att behandla. De menar att regeringen bör företa en förnyad översyn av gällande bestämmelser i avsikt att snarast åstadkomma en mer rationell och snabb behandling av de ärenden som blir aktuella. Ett uttalande om behovet av kortare handläggningstider m. m. för personer som skadats under fullgörande av den allmänna värnplikten begärs därför i motionen. I motion 1477 hemställer motionärerna Lars Werner m. fl. om förslag som innebär att resurser tillskapas så att arbetsskadeanmälda kan få besked inom tre månader i normalfallet. Motionärerna hänvisar till ärendebelastningen hos bl. a. försäkringskassorna och till att prejudicerande utslag i många fall måste avvaktas, vilket anges ytterligare försena ärendena.

När utskottet vid föregående års riksmöte behandlade ett motionsyrkande av Anna-Greta Skantz m. fl. om inrättande av en ny försäkringsrätt i Malmö anförde utskottet bl. a. (SfU 1979/80:13) att erfarenheterna av hur de nya försäkringsrätterna kan fungera när igångsättningssvårigheterna har övervunnits ännu var begränsade. Utskottet ansåg att frågan om inrättande av ytterligare en försäkringsrätt var för tidigt väckt och menade att de förstärkningar av organisationen som behövdes borde ske på sätt som föreslagits i budgetpropositionen. På utskottets begäran avslog riksdagen motionsyrkandet.

Hösten 1980 behandlade utskottet i betänkade SfU 1980/81:9 vissa frågor rörande arbetsskadeförsäkringen. I anslutning till ett motionsyrkande med begäran om översyn av arbetsskadebegreppet framhöll utskottet som sin uppfattning bl. a. att en bidragande orsak till att praxis till ledning för tolkning av begreppet har uteblivit i hög grad var att ärendebalanserna vid försäkringsrätterna är betydande. Utskottet hänvisade till att försäkringsdomstolskommittén nyligen tillkallats för att skyndsamt utreda vilka administrativa och organisatoriska åtgärder som kan vidtas för att minska ärendebalanserna och därmed förkorta väntetiderna för besvär hos försäkringsdomstolarna.

Målbalansen vid försäkringsrätterna uppgick till 16 629 mål vid 1979 års utgång. Under år 1980 kom 16 512 mål in till rätterna, medan 9 469 mål avgjordes under samma tid. Försäkringsrätterna hade vid 1980 års utgång 23 672 mål i balans.

Utskottet har hållit en utfrågning med ledamöterna i försäkringsdomstolskommittén. Ordförande i kommittén är presidenten i försäkringsöverdomstolen, och bland ledamöterna ingår cheferna för försäkringsrätterna. Av utfrågningen framgick bl. a. att målbalansen vid rätterna kan förväntas ha ökat med ytterligare ca 6 000 mål vid utgången av år 1981 och att väntetiden för ett ärendes avgörande i genomsnitt kan beräknas uppgå till mellan två och

ett halvt och tre år, allt under förutsättning att några åtgärder inte vidtas för att nedbringa ärendebalanserna. Kommittén kommer enligt utfrågningen att redovisa en del förslag till åtgärder i detta hänseende i juni månad 1981.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets uppfattning oundgängligen nödvändigt att åtgärder vidtas för att söka komma till rätta med de i flera avseenden otillfredsställande förhållandena vid försäkringsrätterna. Vissa förslag till sådana åtgärder kan emellertid inom kort väntas bli framlagda av försäkringsdomstolskommittén. Vid bedömningen av om det föreligger ett omedelbart behov av personalförstärkningar vid försäkringsrätterna bör, anser utskottet, också beaktas att organisationen är tämligen ny och att förstärkningar har tillförts rätterna så sent som under innevarande budgetår. Utskottet förutsätter att regeringen följer försäkringsdomstolskommitténs arbete och vidtar de åtgärder som kan anses påkallade i syfte att komma till rätta med balanserna vid försäkringsrätterna. Med det anförda är utskottet nu inte berett att biträda motionsyrkanden om ytterligare förstärkning av försäkringsrätterna. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 248, 298 (yrkandena 7 och 8) och 1492.

Motionerna 428 och 1477 får härmed också anses besvarade.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslaget*
   att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1980/81:298 yrkande 7 till *Försäkringsrätter* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 31 174 000 kr.,
2. beträffande *försäkringsrätt i Malmö*
   att riksdagen avslår motionerna 1980/81:248, 1980/81:298 yrkande 8 och 1980/81:1492,
3. beträffande *handläggningstider*
   att riksdagen avslår motionerna 1980/81:428 och 1980/81:1477.

3. **Riksförsäkringsverket.** Regeringen har under punkten B 3 (s. 50–53) föreslagit riksdagen att till Riksförsäkringsverket för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 129 403 000 kr.

Motion

I motion 1980/81:298 av Sven Aspling m. fl. (s) hemställs

4. att riksdagen under Riksförsäkringsverket (socialdepartementet) uppför en inkomstpost, benämnd Ersättning från delpensionsfonden,

5. att riksdagen till Riksförsäkringsverket för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 4 000 000 kr. minskat förslagsanslag på 125 403 000 kr.

Utskottet

I anslutning till anslaget till riksförsäkringsverket behandlar utskottet två motionsyrkanden i motion 298 av Sven Aspling m. fl. vilka berör delpensionsförsäkringen. Motionärerna menar att delpensionsfonden bör ersätta riksförsäkringsverket för dess kostnader för administration av delpensionsförsäkringen och att ersättningen bör uppgå till 4 milj. kr. Detta belopp skulle uppföras på en särskild post på inkomstsidan under anslaget till riksförsäkringsverket samtidigt som anslaget kunde minskas med samma belopp.

Ett liknande yrkande avvisades på förslag av utskottet av riksdagen i december 1980 i samband med behandlingen av proposition 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten, m. m. (SfU 1980/81:14, rskr 1980/81:84). Utskottet hänvisade därvid till bl. a. det betydande underskott som delpensionsfonden f. n. uppvisar.

En närmare redogörelse för delpensionsfondens ställning och delpensionsförsäkringen samt vissa av motionärernas övriga yrkanden i frågor rörande delpensioneringen återfinns i utskottets betänkande SfU 1980/81:19.

Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt nyssnämnda ställningstagande och avstyrker bifall till yrkandena 4 och 5 i motion 298.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ersättning från delpensionsfonden till riksförsäkringsverket*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:298 yrkande 4,
2. beträffande *anslaget*
   att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1980/81:298 yrkande 5 till *Riksförsäkringsverket* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 129 403 000 kr.

4. Bidrag till försäkringskassornas förvaltningskostnader

Regeringen har under punkten B 4 (s. 53–55) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som anförts i propositionen om tillämpning av principerna för myndigheternas huvudförslag på försäkringskassornas förvaltningskostnader,

2. till Bidrag till försäkringskassornas förvaltningskostnader för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 330 000 000 kr.

Motionerna

I motion 1980/81:298 av Sven Aspling m. fl. (s) hemställs

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att försäkringskassorna skall ersättas av delpensionsfonden för kostnader i samband med administrationen av delpensionsförsäkringen.

I motion 1980/81:1612 av Hans Gustafsson m. fl. (s, c) hemställs

1. att riksdagen beslutar uttala sig för att någon förändring i ordningen för beräkning, fastställande och styrning av de allmänna försäkringskassornas förvaltningsutgifter inte görs i avvaktan på de förändringar som kan beslutas av riksdagen med anledning av aviserad proposition angående försäkringskassornas förvaltningsutgifter.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att motsvarande restriktiva budgetbehandling som gäller beträffande statliga myndigheters förvaltningsutgifter även bör gälla de allmänna försäkringskassorna.

Utskottet

Försäkringskassorna – totalt 26 stycken i landet – är självständiga offentligrättsliga organ med egna styrelser. I princip fastställer varje försäkringskassa sin egen budget och avgör därmed själv omfattningen av sina förvaltningsutgifter. Utgifterna för försäkringskassornas administration finansieras på samma sätt som sjukförsäkringens utgifter, dvs. till 15 % med statsbidrag och till 85 % med arbetsgivaravgifter.

Riksförsäkringsverket är central förvaltningsmyndighet och utövar tillsyn över försäkringskassorna. Verket kan utfärda anvisningar som kassorna har att rätta sig efter (18 kap. 2 § lagen om allmän försäkring). Hittills har verket inte utfärdat regelrätta anvisningar beträffande försäkringskassornas förvaltningskostnader. Däremot har verket i skrivelser till försäkringskassornas styrelser angående budgeteringen av kassornas förvaltningsutgifter lämnat vissa föreskrifter och rekommendationer inför fastställandet av budget. Sålunda har verket i skrivelse inför 1981 års budget bl. a. anfört.

Riksförsäkringsverket anser att försäkringskassornas budgetering av förvaltningsutgifter bör präglas av samma restriktivitet som gäller för statliga myndigheter. Mot denna bakgrund förutsätter verket att kassorna vid sin beräkning av 1981 års förvaltningskostnader utgår från en nivå som motsvarar 1980 års fastställda budget – efter pris- och löneomräkningar – minskad med 2 % – – –. Om en försäkringskassa inte anser sig kunna lägga denna beräkning till grund för nästa års budget, skall kassan – i anslutning till att 1981 års budget utarbetas – undersöka och överväga de administrativa följderna av en begränsning av förvaltningsutgifterna efter nyss angivna riktlinjer. En redovisning av kassans bedömningar i detta hänseende skall tillställas verket samtidigt med budgeten för 1981.

I budgetpropositionen hänvisar föredragande departementschefen till att kommittén för översyn av riksförsäkringsverkets organisation m. m. har avlämnat betänkandet (Ds S 1980:7) Former för styrning av försäkringskas-

sornas organisation och förvaltningsutgifter, i vilket föreslås att ett system med rambudgetering införs för kassornas förvaltningsutgifter. Anslaget för försäkringskassornas förvaltningsutgifter skall enligt förslaget behandlas enligt samma teknik som gäller för övriga anslag på statsbudgeten, och det nya systemet föreslås tillämpas fr. o. m. budgetåret 1982/83. Enligt budgetpropositionen har departementschefen för avsikt att återkomma med förslag i frågan under innevarande riksmöte. Departementschefen fortsätter:

Det är angeläget att motsvarande restriktiva budgetprövning som gäller för statliga myndigheter tillämpas också för de allmänna försäkringskassorna. I avvaktan på genomförandet av ett nytt budgeteringssystem bör riksförsäkringsverket få i uppdrag att följa kostnadsutvecklingen hos försäkringskassorna och utfärda de anvisningar som behövs för att de principer som gäller för genomförandet av statliga myndigheters huvudförslag skall tillämpas även för försäkringskassornas förvaltningskostnader under åren 1981 och 1982.

I februari 1981 fick riksförsäkringsverket i uppdrag av regeringen att – i avvaktan på riksdagens beslut med anledning av här aktuella förslag i budgetpropositionen samt den fortsatta behandlingen av nämnda utredningsförslag – ombesörja att erforderliga förberedelser vidtas hos verket och försäkringskassorna för att dels den avsedda besparingen skall kunna uppnås i förvaltningsutgifter under åren 1981 och 1982, dels erforderligt material skall kunna redovisas i den anslagsframställning beträffande försäkringskassornas förvaltningsutgifter som skall inlämnas den 1 september 1981.

Det i budgetpropositionen aviserade förslaget om former för styrning av försäkringskassornas förvaltningsutgifter, m. m., har nyligen avlämnats till riksdagen (prop. 1980/81:135). Förslaget följer i huvudsak kommittébetänkandet, och de nya reglerna föreslås tillämpas fr. o. m. budgetåret 1982/83. I proposition 1980/81:135 anförs bl. a. att det bör ankomma på riksförsäkringsverket att med utgångspunkt i de statliga budgetanvisningarna lämna anvisningar och rekommendationer till kassorna för deras budget- och redovisningsarbete. Enligt vad departementschefen har inhämtat pågår redan arbete med en utveckling av systemen beträffande arbetsredovisning och kassornas redovisning.

Motionärerna i motion 1612, Hans Gustafsson m. fl., godtar i och för sig att den restriktiva budgetbehandling som gäller beträffande statliga myndigheters förvaltningsutgifter även bör gälla försäkringskassorna. Däremot vänder sig motionärerna mot att riksförsäkringsverket skall få utfärda anvisningar i frågan. Motionärerna menar bl. a. att den föreslagna utvidgningen av riksförsäkringsverkets anvisningsrätt till att gälla även kassornas förvaltningsutgifter strider mot praxis och kan innebära att försäkringskassornas självständighet rubbas. I motionen framhålls att riksförsäkringsverket och Försäkringskasseförbundet redan har inlett ett nära samarbete för att förbereda genomförandet av ett rambudgeteringssystem för försäkringskassornas förvaltningsutgifter. Enligt motionärerna finns det ingen anledning att

nu föreskriva en annan form för utgiftsstyrning än den som riksförsäkringsverket och försäkringskassorna gemensamt bedömt vara den lämpligaste för en framtida styrning av kassornas förvaltningsutgifter. Motionärerna anser att det i avvaktan på genomförandet av det kommande förslaget i en proposition om försäkringskassornas förvaltningsutgifter inte nu bör temporärt införas en ordning som strider mot den som hittills gällt. De begär ett riksdagsuttalande av denna innebörd.

Som nämnts föreslås i proposition 1980/81:135 att ett nytt budgeteringssystem, som bygger på att anslag till försäkringskassornas förvaltningsutgifter skall anvisas på statsbudgeten enligt samma teknik som gäller för statliga myndigheter, införs fr. o. m. budgetåret 1982/83. Utskottet kan konstatera att det inte råder några delade meningar mellan regeringen och motionärerna om att motsvarande restriktiva budgetprövning som gäller för statliga myndigheter också skall tillämpas för försäkringskassornas förvaltningsutgifter. Enligt vad utskottet har erfarit godtar motionärerna förslaget i budgetpropositionen om att dessa principer tillämpas för försäkringskassorna också under åren 1981 och 1982. Inte heller utskottet har några erinringar mot förslaget i denna del. Såvitt gäller frågan om riksförsäkringsverket skall få i uppdrag att utfärda de anvisningar som behövs för att principerna skall tillämpas under nämnda år vill utskottet framhålla följande. I proposition 1980/81:135 anförs bl. a. att det bör ankomma på riksförsäkringsverket att lämna anvisningar och rekommendationer till försäkringskassorna för deras budget- och redovisningsarbete och att det redan pågår arbete med en utveckling av systemen beträffande arbetsredovisning och kassornas redovisning. Som framgår ovan har riksförsäkringsverket hittills i skrivelser till försäkringskassornas styrelser lämnat vissa föreskrifter och rekommendationer angående budgeteringen av kassornas förvaltningsutgifter. Utgångspunkten har därvid varit att samma restriktivitet som gäller för statliga myndigheter också, enligt riksförsäkringsverkets skrivelser, bör prägla försäkringskassornas budgetering av förvaltningsutgifter. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det, i avvaktan på de förändringar som kan beslutas av riksdagen med anledning av proposition 1980/81:135 och det arbete som pågår inför ikraftträdandet av det i propositionen föreslagna budgeteringssystemet, inte bör vidtas någon principiell förändring i ordningen för beräkning, fastställande och styrning av försäkringskassornas förvaltningsutgifter. Den ledning som kan erfordras för att de principer som gäller för genomförandet av statliga myndigheters huvudförslag också skall tillämpas för försäkringskassornas förvaltningskostnader under åren 1981 och 1982 bör enligt utskottets mening således liksom hittills lämnas i form av föreskrifter och rekommendationer.

Vad utskottet har anfört bör med anledning av propositionen och yrkande 2 i motion 1612 samt med bifall till yrkande 1 i samma motion ges regeringen till känna.

I motion 298 begär Sven Aspling m. fl. förslag inför budgetåret 1982/83 om att delpensionsfonden bör ersätta försäkringskassorna för deras kostnader för administration av delpensionsförsäkringen. Enligt motionen uppgår kostnaderna till ca 25 milj. kr.

Riksdagen har på förslag av utskottet tidigare avslagit ett liknande motionsyrkande med hänvisning till bl. a. det betydande underskott som delpensionsfonden f. n. uppvisar (prop. 1980/81:20, SfU 1980/81:14, rskr 1980/81:84). Enligt utskottets mening bör riksdagen vidhålla sitt ställningstagande. Yrkande 6 i motion 298 avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *försäkringskassornas förvaltningsutgifter*
   att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del och motion 1612 yrkande 2 samt med bifall till motion 1612 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande *ersättning från delpensionsfonden till försäkringskassorna*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:298 yrkande 6,
3. beträffande *anslaget*
   att riksdagen till *Bidrag till försäkringskassornas förvaltningskostnader* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 330 000 000 kr.

Stockholm den 26 mars 1981

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Maj Pehrsson (c), Doris Håvik (s), Allan Åkerlind (m), Börje Nilsson (s), Ralf Lindström (s), Gullan Lindblad (m), Lars-Åke Larsson (s), Siri Häggmark (m), Arne Andersson i Gustafs (c), Nils-Olof Gustafsson (s), Åke Persson (fp), Martin Olsson (c), Lars-Erik Lövdén (s) och Per-Ola Eriksson (c).

Reservationer

Sven Aspling, Doris Håvik, Börje Nilsson, Ralf Lindström, Lars-Åke Larsson, Nils-Olof Gustafsson och Lars-Erik Lövdén (alla s) har avgett tre reservationer till betänkandet.

1. *Förstärkningar av försäkringsrätterna (punkten 2 mom. 1 och 2)*

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Mot denna" och slutar med "och 1492." bort ha följande lydelse:

Som en utgångspunkt för försäkringsdomstolskommitténs arbete bör enligt direktiven gälla att alla förslag som läggs fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser inom det område som förslagen avser. Det innebär, framhålls i direktiven, att om kostnadskrävande förslag läggs fram måste samtidigt visas hur förslagen kan finansieras genom besparingar i form av rationaliseringar och omprövning av pågående verksamhet inom utredningsområdet. Av utfrågningen med ledamöterna i försäkringsdomstolskommittén framgick enligt utskottets uppfattning bl. a. att inom de angivna ramarna leder de förslag till åtgärder som övervägs inom kommittén till att endast en mindre del av ärendebalanserna kan nedbringas.

Enligt utskottets mening kan i vart fall förväntas att beredning m. m. av kommitténs kommande förslag medför att föreslagna åtgärder inte kan få effekt förrän tidigast vid årsskiftet 1981-1982. Som framgår ovan har målbalansen vid försäkringsrätterna då beräknats uppgå till ca 30 000 ärenden och väntetiden i genomsnitt för ett ärendes avgörande beräknats uppgå till mellan två och ett halvt och tre år. Denna utveckling är, anser utskottet, helt oacceptabel från allmänhetens synpunkter. Åtgärder bör därför redan nu vidtas för att söka komma till rätta med ärendebalanserna vid försäkringsrätterna. Såsom framhålls i motion 298 bör i första hand 3 milj. kr. anvisas för budgetåret 1981/82 för personalförstärkningar vid försäkringsrätterna. Det bör ankomma på regeringen att fördela medlen med hänsyn till behoven.

I en reservation till utskottets betänkande SfU 1979/80:13 redovisade de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet utförligt sina skäl för att förlägga en fjärde försäkringsrätt till Malmö. Med hänvisning härtill och mot bakgrund av den nämnda utvecklingen av ärendebalanserna och väntetiden anser utskottet att synnerligen starka skäl talar för en ny försäkringsrätt i Malmö. Utskottet delar motionärernas i motion 298 uppfattning att den ovan förordade medelsförstärkningen bör utnyttjas så att nya fasta tjänster och avdelningar inte inrättas utan att det främst blir fråga om tillfälliga medelsförstärkningar. Enligt utskottets mening bör man inom regeringskansliet ha en sådan planering vid utbyggnaden av de befintliga försäkringsrätterna att man bevarar möjligheten att föra samman en del av resurserna inom organisationen till en ny försäkringsrätt i Malmö. Regeringen bör återkomma med förslag härom vid nästa riksmöte.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker bifall till yrkandena 7 och 8 i motion 298. Motionerna 248 och 1492 får med detta anses tillgodosedda.

dels att utskottet under punkten 2 momenten 1 och 2 bort hemställa

1. beträffande *anslaget* att riksdagen med bifall till motion 1980/81:298 yrkande 7 och med anledning av propositionen till *Försäkringsrätter* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 34 174 000 kr.,
2. beträffande *försäkringsrätt i Malmö* att riksdagen med bifall till motion 1980/81:298 yrkande 8 och med anledning av motionerna 1980/81:248 och 1980/81:1492 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. *Ersättning från delpensionsfonden till riksförsäkringsverket (punkten 3 mom. 1 och 2)*

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion 298." bort ha följande lydelse:

Såsom också framgår av den socialdemokratiska reservationen till utskottets betänkande SfU 1980/81:14 anser utskottet det rimligt att delpensionsfonden ersätter riksförsäkringsverket för verkets kostnader för administration av delpensionsförsäkringen. Enligt riksförsäkringsverkets rapport, Erfarenheter av delpensioneringen t. o. m. augusti 1980, uppgår dessa kostnader till ca 4 milj. kr. per år. Under anslaget till riksförsäkringsverket bör därför uppföras en ny inkomstpost, benämnd Ersättning från delpensionsfonden. För nästa budgetår bör posten uppföras med 4 milj. kr. Härav följer att anslaget till riksförsäkringsverket kan minskas med ett lika stort belopp. Med det anförda är yrkandena 4 och 5 i motion 298 tillgodosedda.

dels att utskottet under punkten 3 momenten 1 och 2 bort hemställa

1. beträffande *ersättning från delpensionsfonden till riksförsäkringsverket* att riksdagen med anledning av motion 1980/81:298 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande *anslaget* att riksdagen med bifall till motion 1980/81:298 yrkande 5 och med anledning av propositionen till *Riksförsäkringsverket* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 125 403 000 kr.

3. *Ersättning från delpensionsfonden till försäkringskassorna (punkten 4 mom. 2)*

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Riksdagen har" och slutar med "avstyrks således." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan (reservation 2) funnit det rimligt att delpensionsfonden ersätter riksförsäkringsverket för dess kostnader för administration av delpensionsförsäkringen. Av samma skäl bör enligt utskottets mening delpensionsfonden ersätta försäkringskassorna för deras motsvarande administrativa kostnader, vilka i riksförsäkringsverkets rapport har beräknats uppgå till ca 25 milj. kr. per år. Regeringen bör återkomma med förslag härom till riksdagen inför budgetåret 1982/83. Det anförda bör med bifall till yrkande 6 i motion 298 ges regeringen till känna.

I sammanhanget bör erinras om att i motion 298 har föreslagits en höjning av avgiften till delpensionsförsäkringen med hänvisning bl. a. till ovan nämnda förslag till förändringar i försäkringen (reservation till SfU 1980/81:19).

dels att utskottet under punkten 4 moment 2 bort hemställa

2. beträffande *ersättning från delpensionsfonden till försäkringskassorna* att riksdagen med bifall till motion 1980/81:298 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.